

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD
V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1978

BRNO 1980

VÝSLEDKY ZACHRAŇOVACÍCH AKCÍ NA KATASTRU OBCE BROD NAD DYJÍ VE VÝZKUMNÉ SEZÓNĚ 1978

/okr. Břeclav/

Dagmar Jelínková, AÚ ČSAV Brno

/Obr. 25, 26/

Na počátku r. 1978 pokračoval výzkum na lokalitě, ležící severovýchodně od obce na pravém břehu Dyje, v býv. trati Zinsäcker, kterou označujeme jako Brod II. Celkem zde bylo zaregistrováno 25 objektů, ponejvíce zahloubených jam různého tvaru a funkce /prvních 5 objektů bylo prozkoumáno již v minulém roce¹. Pouze ve dvou případech se podařilo vypracovat zbytky chat s kulovými konstrukcemi.

Chronologicky nejstarší nálezy pocházejí ze starší doby bronzové. Objekt č. 16, který patří k. únětické, obsahoval střepy z užitkových hrnců se zdrsnělou výdutí a pupíky v podhrdlí, zlomky nádob, zdobených přerušovanými lištami, jemnou keramiku, např. fragmenty mis, někdy se žlábků pod okrajem, překlentanými slepými oušky, část koflíku s páskovým ouškem, vytaženým přímo z okraje atd. Největší počet sídlištních objektů je datován do d. římské /obj. č. 6, 7, 8, 9, 11, 12, 13, 17, 19, 21, 23, 24, 25/. Keramickou náplň tvořily hlavně zlomky esovitě profilovaných hrnců, často zdobené nehtovými vrypy, šikmými záseky, vodorovnými rýhami, mřížovanou výzdobou, kolky nebo polokruhovitými obloučky, provedenými vícezubým nástrojem. Nechyběly fragmenty misek, terinovitých mís s plastickými důlky a vyhlazeným nebo leštěným povrchem, zdobeným řadami přesekávaných úzkých lišt, zlomky mis se zataženým okrajem, nečleněných mis s odsazeným dnem atd. Často se opakují plastické žlábků, zdvojené vrypy s rytou vlnovkou nebo krokvice, provedené ozubeným kolečkem. Provinciální zboží je reprezentováno především úlomky oranžové keramiky a prstencových misek, vesměs panonských výrobků /obj. č. 11, 19, 22/. Mezi vzácnější nálezy patří v tomto směru fragmenty mis terry sigillaty s reliéfní výzdobou a střep tzv. rétské keramiky /obj. č. 11/ s aplikovaným dekorem. Z obj. č. 13 byla mj. zachráněna část hrubého cedníku, neúplně tkalcovské závaží a zlomek římského imbrexu. Nekeramickou náplň objektů představují zlomky různých železných a bronzových předmětů.

Nálezy z doby středohradištní byly zastoupeny objektem č. 10. Obsahoval zlomky esovitých hrnců, jejichž výduť pokrývala několikanásobná vlnovka. Zajímavá je horní část velké soudkovité nádoby, v podhrdlí zdobené velkou několikanásobnou vlnicovitou linií, jejíž jednotlivé vlnovky jsou vykresleny vlnitě. Plece pokrývá pás mnohonásobné vlnice naspodu lemovaný svazkem rytých horizontálních linií. Kovový inventář zastupovala železná ocilka s volutovitě zatočenými konci.

Době mladohradištní lze přiřít objekty č. 14, 15, 18. Obsahovaly zlomky hrncovitých nádob s okrajem římsovitě profilovanými, šikmo zkosenými, plochými a vodorovně seříznutými, vyhnutými, nahoře vyžlábnutými i jinak bohatě tvarovanými okrajem, nejjednodušší zdobenými vrypy nebo jednoduchou vlnicí. Jejich výduť zpestřovaly široké obvodové rýhy, páskové lišty, jednoduchá, řidčeji i vícenásobná vlnovka, svazky souběžných rytých obvodových linií atd. Objevily se též vrypy v podhrdlí. Hrncovitá keramika je reprezentována jak malými, poměrně tenkostěnnými nádobkami, tak velkými tlustostěnnými, téměř zásobnicovitými tvary s masivními dny. Drsný materiál, z něhož byla tato keramika vyhotovena, byl velmi často promíslen slídou a někdy i tuhou. Keramiku lze předběžně datovat do 10. - 12. století.

Při terénním průzkumu v letních měsících r. 1978 zjistil pracovník AÚ ČSAV O. Marek, že na pravém břehu Dyje v SZ části katastru obce /býv. trať Freiäcker/, jsou při těžbě písku pro potřeby n.p. Ingstav narušovány objekty z pravěku a časné doby dějinné. Při bližší identifikaci místa bylo konstatováno, že jde o lokalitu, zachycenou již E. Beningerem - II. Freisingerem², byla proto označena jako Brod I. Povrchová vrstva na lokalitě byla již z větší části odebrána a podařilo se pouze zachytit zbytek pravděpodobně obytného objektu se dvěma kulovými jamkami /obj. č. 1/ a 6/ zahloubených jam. z nichž tři již byly narušeny těžbou písku. Místo bylo osídleno, jak dokládá objekt č. 4, již v eneolitu. Nejvíce objektů patřilo době římské /obj. č. 1, 2, 5, 7/, poslední dva /obj. č. 3 a 6/ obsahovaly poměrně atypický materiál, jen některé střepy je možno zařadit do doby hradištní. Pozornost zasluhuje zejména pestrá keramika doby římské, kterou je možno datovat na počátek 3. století. Nejběžnější jsou zlomky užitkových hrnců. Mezi jemným leštěným zbožím vyniká černý pohárek na nožce se třemi oušky v podhrdlí a s výzdobou svslých plastických pupíků. Soubor hrncířských výrobků doplňovala provinciální oranžová keramika a fragment terry sigillaty. Objekt č. 7 obsahoval masivní železnou sekeru. Vzhledem k nevelké vzdálenosti naleziště od římské stanice v Mušově jsou pozoruhodné nálezy římských cihel, které se objevily v obj. č. 5 a 7. Jde zřejmě o materiál, který sem byl přinesen z rozebíraných římských staveb. V obj. č. 5 byla nalezena kostra krávy. Keramickou náplň z římských objektů lze srovnat s nálezy, které byly na výše zmíněné lokalitě v Brodu II a také na nedalekém nalezišti v Drnholci.

Objevy na katastru obce Brod nad Dyjí rozšiřují naše znalosti o pravěku a časné historickém vývoji na pravém břehu řeky Dyje a vůbec v oblasti celé horní zdrže vodního díla Nové Mlýny. O hustotě zdejšího osídlení svědčí mimo jiné i skutečnost, že obě sídliště leží v poměrně nevelké vzá -

jenné vzdálenosti /1 km/, přičemž, jak ukazuje archeologický materiál, byla obě osídlena přibližně v téžže historických obdobích.

Poznámky :

- 1 D. Jelínková, Zachraňovací archeologický výzkum v severovýchodní části katastru obce Brod nad Dyjí /o. Břeclav/, PV 1977, v tisku.
- 2 E. Beninger - H. Freising, Die germ. Bdf. in Mähren 1933, 31, lok. 67.

Ergebnisse der Bergungsaktionen am Kataster der Gemeinde Brod nad Dyjí in der Grabungssaison 1978 /Bez. Břeclav/. Zu Beginn des Jahres setzte die Grabung auf der Lokalität nordöstlich der Gemeinde am rechten Ufer der Dyje, in der ehemaligen Flur "Zinsäcker", die wir als Brod II bezeichnen, fort.

Von 25 festgestellten Objekten handelte es sich lediglich in zwei Fällen um Reste von mehr oder weniger eingetieften Hütten mit Pfostenkonstruktion, in den anderen um Gruben verschiedener Form sowie Funktion. Die chronologisch ältesten Funde /Obj. Nr. 16/ gehören der Úněticer Kultur, die grösste Zahl der römischen Kaiserzeit /Obj. Nr. 6-9, 11-13, 17, 19, 21, 23-25/. Ausser dem üblichen keramischen Inhalt, den hauptsächlich Bruchstücke mannigfaltig verzierter S-förmig profilierter Töpfe, Schüsseln, Terrinen, Schüsseln mit eingezogenem Rand usw. bildeten, wurden Fragmente provinzialrömischer pannonischer Ware, Schüsseln der Terra sigillata mit Reliefverzierung und ein Scherben raetischer Keramik mit appliziertem Dekor gewonnen. Eines von den kaiserzeitlichen Objekten enthielt das Bruchstück eines römischen Imbrexes. Das Metallinventar ist durch Bruchstücke von Eisen- und Bronzegegenständen repräsentiert. Ein Objekt kann man nach der Keramik in die mittlere Burgwallzeit datieren /Obj. Nr. 10/ und in seiner Ausfüllung fand man ausser Fragmenten typischer Keramik auch Reste eines grossen fassförmigen Gefässes mit bunter Wellenlinienverzierung und einen eisernen Wetzstahl mit volutenförmig gedrehten Enden. Drei Objekte Nr. 14, 15, 18/ gehören der Jungburgwallzeit an /10. - 12. Jahrhundert/. Aus ihnen gewann man Fragmente von topfförmigen Gefässen verschiedener Grössen mit mannigfaltig profilierten Rändern, aus erdigem Material hergestellt, mit Glimmer und manchmal Graphit gemengt.

Eine weitere Siedlung wurde im nordwestlichen Teil des Katasters der Gemeinde Brod nad Dyjí /Lokalität Brod I/ festgestellt, wo bei der Sandförderung 6 Gruben und der Rest eines wahrscheinlich Wohnobjektes gestört wurden. Das eine Objekt kann man rahmenhaft in das Aneolithikum, zwei in die Burgwall-, die übrigen in die römische Kaiserzeit datieren. Die letztgenannten enthielten ausser der üblichen, für die erste Hälfte des 3. Jahrhunderts charakteristischen barbarischen Keramik, provinzialrömische Ware inklusive Fragmente von Terra sigillata, eine eiserne massive Axt und in zwei Fällen Bruchstücke römischer Ziegeln.

ŽELEZÁŘSKÁ VYHŘÍVAČKA V DRVALOVICÍCH-VANOVICÍCH

/okr. Blansko/

Karel Ludíkovský, AÚ ČSAV Brno

/Obr. 27, 28/

K ověření téze o existenci extenzivního hutnického revíru na Malé Hané, jehož těžiště se na základě současného stavu výzkumu rýsuje v mladší době římské, směřuje terénní průzkum, sledující západní pomezí této oblasti, v první etapě v rozmezí od okolí Boskovic až po Vanovice¹. Na základě povrchového průzkumu trati "Přední Smolínka" J. Kučírkem v katastru obcí Drvalovice - Vanovice provedla geofyzikální skupina VI. Haška orientační i detailní měření, jejichž pozitivní výsledky vyvolaly zahájení plošných odkryvů².

Konfigurace terénu včetně výskytu železné rudy, zdroje vody atd. je charakteristická pro výběr poloh hutnění železa v tomto kraji. Shrnutí agrikulturní vrstvy na zkoumané ploše provedlo s velkým porozuměním strojovým parkem JZD Malá Haná. Detailním výzkumem byla odkryta hutnická vyhříváčka obdélného tvaru se zaoblenými rohy o celkových rozměrech 1,9 x 4,6 m, podélně orientovaná ve směru severovýchod-jihozápad. Hloubka jámy od rozhraní ornice a sterilního podloží dosahovala 0,2 m. Povrch téměř rovného, k jihozápadu se mírně sklánějícího dna, překrývala souvislá vrstva uhlíků, na níž spočívaly slitky železné strusky o mocnosti až 0,3 m a překrývaly 62% celkové plochy. Údaje rolníků, kteří v těchto místech před zcelením pozemků vyorávali strusku, nasvědčují, že jejich vrstva - a nepochybně i hloubka objektu - byly původně větší. Orientačním propočtem a posouzením velikosti jednotlivých částí lze předpokládat množství dochovaného obsahu na výtěžek 45 / i více/ taveb hutnických pecí o vnitřní světlosti šachty kolem 0,4 m³. Neobvyklé je takové množství produktu v jediném objektu a dosud nemá zcela uspokojivě vysvětlen postup jeho zpracování.

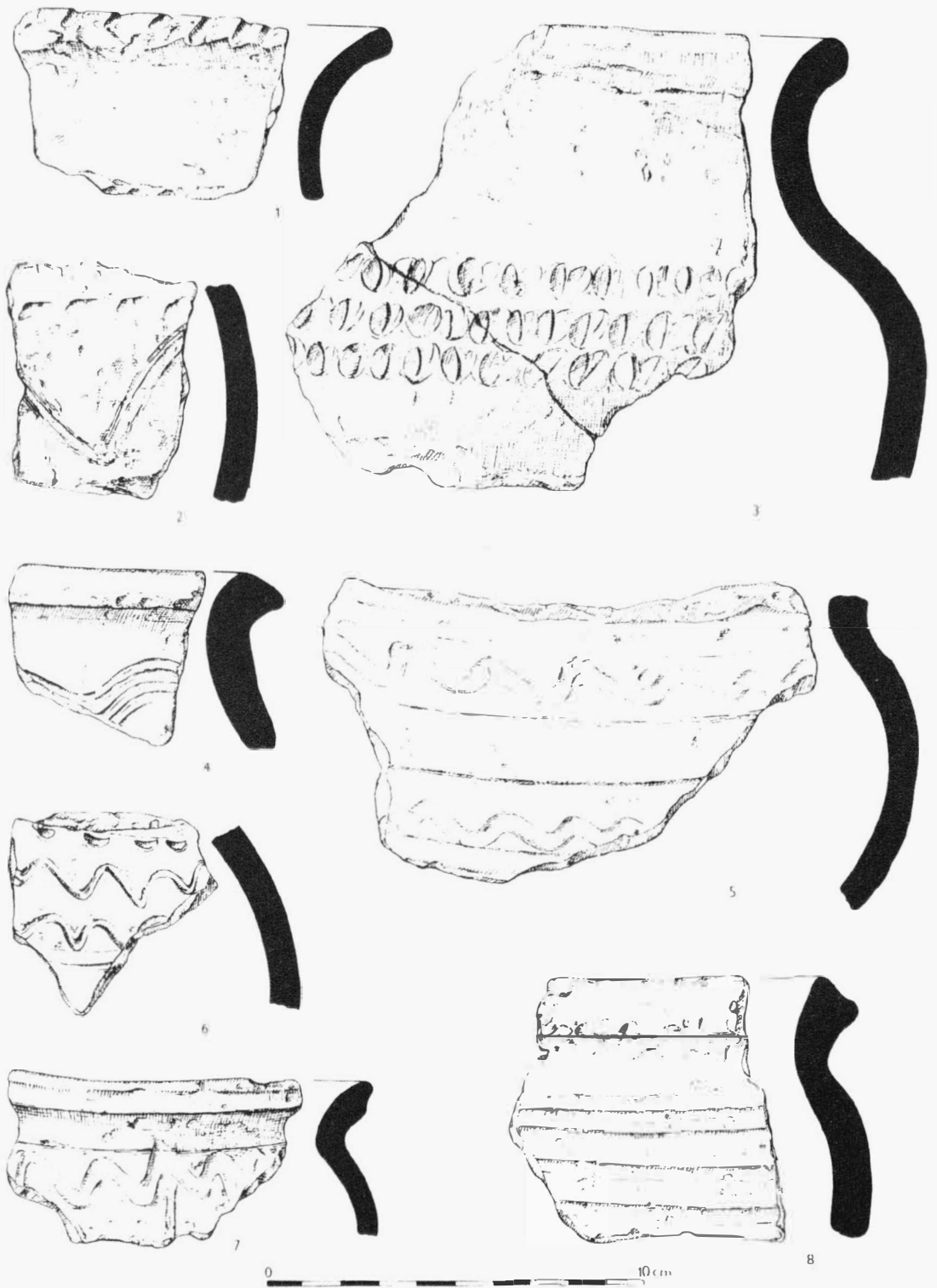
PŘEHLED VÝZKUMŮ 1978

Vydává	: Archeologický ústav ČSAV v Brně, sady Osvobození 17/19
Odpovědný redaktor	: akademik Josef Poulík
Redaktoři	: dr. A. Medunová, dr. J. Meduna, dr. J. Říhovský
Překlady	: dr. R. Tichý, E. Tichá
Kresby	: doc. dr. B. Klíma, A. Malinková, A. Šik
Na titulním listě	: železná motyka ze slovanského sídliště u Palonína
Tisk	: Moravské tiskařské závody, n.p. Olomouc, závod Gottwaldov, provoz 34 - Kyjov
Evidenční číslo	: ÚVTEI - 73332
Vydáno jako rukopis	: 450 kusů - neprodejné

Obr. 25

Brod nad Dyjí /okr. Břeclav/. Výběr keramiky ze sídliště. 1 objekt č. 10; 2 - 7 objekt č. 11 . - Keramikauswahl aus der Siedlung. 1 Objekt Nr. 10; 2 - 7 Objekt Nr. 11.

Obr. 26

Brod nad Dyjí /okr. Břeclav/. Výběr keramiky ze sídliště . 1 - 3 objekt č. 22; 4 - 8 objekt č. 14.
 - Keramikauswahl aus der Siedlung. 1 - 3 Objekt Nr. 22; 4 - 8 Objekt Nr. 14.